

Kommunstyrelsens yttrande över betänkandet SOU 2024:50 Nätt och jämnt - Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn

Bakgrund

Utjämningskommittén 2022 har haft i uppdrag att göra en bred översyn av systemet för kommunalekonomisk utjämning och LSS-utjämningsen samt vid behov föreslå förändringar. I uppdraget har också ingått att se över vilka av dagens riktade statsbidrag som skulle kunna inordnas i det generella statsbidraget till kommunsektorn. Därutöver har kommittén haft i uppdrag att lämna förslag på åtgärder för att motverka höga och ökande skattesatser i kommuner och regioner, inklusive åtgärder för att minska risken för negativa bieffekter av inkomstutjämningsen på tillväxten.

Utjämningskommittén har överlämnat sina förslag till Finansdepartementet den 2 juli 2024. Kommittén föreslår att förändringarna införs från och med den 1 januari 2026. Finansdepartementet har remitterat betänkandet Nätt och jämnt – Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn, (SOU 2024:50), till bland annat alla kommuner och regioner.

Sammanfattning av synpunkter

Strängnäs kommun har tagit del av utjämningskommitténs utredning om en ändamålsenlig kommunal utjämning.

Strängnäs kommun är i grunden positiv till ett utjämningsystem som innebär likvärdiga förutsättningar för medborgarnas välfärd, oavsett var i landet man bor. Samtidigt måste utjämningsystemet beakta det kommunala självstyret och inte slå undan incitamenten till att skapa en effektiv verksamhet.

Det är viktigt att systemet inte innehåller faktorer för utjämningsen som går att påverka för de enskilda kommunerna. Möjligheter att påverka skapar misstro mot systemet. Syftet med utjämningsystemet bör vara att utjämna för strukturella skillnader och behov i samhället. Att ha en kostnadseffektiv verksamhet är helt avgörande i en kommun i tillväxt som står inför omfattande investeringar i skolor, idrottshallar, teknisk infrastruktur med mera. Omfattande investeringar utifrån befolkningstillväxt leder till ökade kostnader i verksamheterna.

Det är också nödvändigt att kunna generera positiva resultat för att öka självfinansieringsgraden och minska lånebehoven. Utifrån förväntad befolkningstillväxt står Strängnäs framöver inför stora investeringar kopplade till tillväxten, vilket inte beaktas i utjämningsystemet. Strängnäs är också, i likhet med andra storstadsnära tillväxtkommuner, en kommun där vi ser en utveckling mot ökade behov av resurser till bland annat arbetet med trygghet, mot grov kriminalitet och för social hållbarhet. Givet rådande utveckling i samhället, kommer dessa områden fortsatt kräva ökade resurser. Om ett utjämningsystem

straffar kostnadseffektiva kommuner i form av en redan hög och därtill ökande kostnadsutjämning, samtidigt som systemet inte utjämnar för de utmaningar som samhällsutvecklingen innebär, rycks mattan undan för att via effektiviseringar frigöra resurser för att hantera dessa utmaningar.

Det medför således att det blir allt svårare att kunna upprätthålla en god välfärd och att förutsättningarna för en god ekonomisk hushållning försämras.

Strängnäs kommuns yttrande

Strängnäs kommun anser att förslaget till uppdaterat utjämningsystem har både goda och mindre bra förslag till förändringar. Strängnäs kommun tillstyrker förslag som vi bedömer ger legitimitet till utjämningsystemet och som innebär att systemet blir mindre påverkbart, samt förbättrar förutsägbarheten.

Övergripande parametrar i delmodellerna

Att ha en kostnadseffektiv verksamhet är helt avgörande i en kommun i tillväxt som genomför stora investeringar i förskola, grundskolor, fritid, teknisk infrastruktur med mera. Utjämningsystemet bör ge ökade incitament för tillväxt.

Kommitténs betänkande innehåller argumentation för att kommuner som har eller har haft stora investeringar inte generellt har en högre kostnadsnivå för lokaler eller infrastruktur eftersom de antas ha en högre kostnadseffektivitet genom exempelvis nyare fastigheter (energi och yteffektivitet). Strängnäs kommun menar att så inte alltid är fallet, särskilt i en kommun med flera tätorter.

Skatteutjämningsystemet bör utgå från ett långtgående kommunalt självstyre. I detta är det viktigt att beakta att det finns ambitions- och effektivitetsskillnader mellan landets kommuner. Kommuner med lägre kostnader ska inte straffas med hög kostnadsutjämning.

Utjämningsystemet bör utgå från att det är strukturella skillnader och skillnader i behov som ska kompenseras för och att detta bör grundas på opåverkbara faktorer, inte på regionalpolitiska skäl. Nuvarande system tar inte tillräcklig hänsyn till de utmaningar som finns i landets storstadsregioner när det gäller grov kriminalitet och behovet av socialt förebyggande arbete. Därigenom riskerar utjämningsystemet att försvaga samhällets förmåga att bryta organiserad brottslighet samt öka kommunernas kostnader för individ- och familjeomsorg.

Gleshetsmålet är ett mått som är kopplat till strukturella förutsättningar (småskalighet), frågan är vad som är rätt nivå. Förslaget i delmodellerna förskola och grundskola är ett genomsnittligt avstånd som krävs för att samla 3 000 invånare, i gymnasiemodellen är det 15000 invånare. Kommittén borde motiverat exempelvis varför just 3 000 invånare är en rimlig nivå och en känslighetsanalys vid förändring i nivån.

Strängnäs kommun anser att den nya beräkningsmodellen för gleshet behöver kompletteras med ytterligare beräkningar för att belysa skillnader i antaganden gällande småskalighet för att kalibrera en acceptabel nivå. Strängnäs kommun tillstyrker att införa en ny beräkningsmodellen för gleshet på basis att den behöver vara möjlig att underhålla.

Delmodell grundskola

Delmodellen beaktar inte socioekonomiska faktorer idag, men i övriga modeller finns en sådan parameter. Bakgrunden är att tidigare utredningar har ansett att det riktade statsbidraget "kunskapsbidraget" avsåg en sådan kompensation. Den nya tolkningen är att utjämningsystemet ska utjämna för socioekonomiska skillnader och statsbidraget ska vara ett bidrag för att stimulera utökade insatser.

Strängnäs kommun tillstyrker förslaget att lägga till parametern socioekonomi i delmodellen grundskola i enlighet med principen legitimitet till utjämningsystemet. Systemet behöver i grunden ha en likriktning (transparens). Det nuvarande riktade statsbidraget "kunskapsbidraget" behöver dock samtidigt ses över i och med denna förändring för att inte riskera en dubbelkompensering.

Delmodell LSS utjämning

Strängnäs kommun delar kommitténs uppfattning att användningen av redovisad kostnadsdata i LSS-utjämningen innebär en påverkbarhet som tar bort större delen av effektivitetsincitamenten. Principen att systemet inte ska vara möjligt att påverka behöver värnas. Vidare konstateras att inget tydligt samband finns mellan vårdtyngd och personalkostnadsindex. Strängnäs kommun tillstyrker förslaget att ta bort personalkostnadsindex som ersätts med två nya merkostnadskomponenter; en för högt löneläge och en för övergripande administration. Därtill uppdateras prislapparna i modellen.

Riktade statsbidrag

Utjämningskommittén föreslår att 17 riktade statsbidrag omvandlas till att ingå som generellt statsbidrag till kommunsektorn, samt att principer inrättas för användning och kriterier för utformningen av riktade statsbidrag. Strängnäs kommun bedömer förslaget som positivt och delar kommitténs uppfattning att det skapar bättre förutsättningar för långsiktighet (förutsägbarhet) och mindre administration. Strängnäs kommun tillstyrker förslaget om principer för statsbidrag och inordning till generella statsbidrag.

Samarbete

Strängnäs kommun ser ett stort behov av att stärka samarbetet mellan kommuner, särskilt när det gäller gemensamma utmaningar såsom bostadsbyggande, infrastrukturutveckling och hantering av klimatpåverkan. Samarbete mellan kommuner kan vara en förutsättning för att effektivt kunna hantera utmaningar, särskilt för mindre eller mellanstora kommuner som inte har tillräckliga resurser på egen hand.

Vi föreslår att utredningen mer konkretiserar hur kommunerna kan ges incitament för att samarbeta över kommungränserna. Exempel på detta kan vara:

- Statligt finansierade program för samverkan inom exempelvis bostadsbyggande och infrastrukturutveckling, där kommuner som aktivt samarbetar med grannkommuner premieras.
- Ökad statlig rådgivning och samordning för mellankommunala samarbeten, särskilt kring hållbar utveckling, klimatanpassning, digitalisering och trygghets-/säkerhetsfrågor, där resurser och kompetens kan delas mellan kommuner.

KS § 208

Dnr KS/2024:502 – 032

Yttrande över betänkandet SOU 2024:50 Nätt och jämnt - Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar att

1. anta bifogat yttrande enligt förslag daterat 2024-10-22 som sitt eget och överlämna till Finansdepartementet.

Yrkanden

Björn Karlsson (SD) yrkar bifall till liggande förslag.

Beslutsgång

Ordföranden finner att det endast finns ett förslag till beslut och att detta blir kommunstyrelsens beslut.

Protokollsanteckning

Yvonne Knuutinen (V) begär följande anteckning till protokollet:

I avsnitt 1, bakgrund står att läsa: Därutöver har kommittén haft i uppdrag att lämna förslag på åtgärder för att motverka höga och ökande skattesatser i kommuner och regioner...

Därför är det på sin plats att komplettera Strängnäs kommuns yttrande med följande synpunkt:

Det behövs en adekvat statlig satsning till kommunerna, i syfte att klimatsäkra samhällsviktiga funktioner såsom dricksvatten, elförsörjning och infrastruktur mot följderna av extremväder.

Beskrivning av ärendet

Utjämningskommittén 2022 har haft i uppdrag att göra en bred översyn av systemet för kommunalekonomisk utjämning och LSS-utjämningen samt vid behov föreslå förändringar. I uppdraget har också ingått att se över vilka av dagens riktade statsbidrag som skulle kunna inordnas i det generella statsbidraget till kommunsektorn. Därutöver har kommittén haft i uppdrag att lämna förslag på åtgärder för att motverka höga och ökande skattesatser i kommuner och regioner, inklusive åtgärder för att minska risken för negativa bieffekter av inkomstutjämningen på tillväxten.

Utjämningskommittén har överlämnat sina förslag till Finansdepartementet den 2 juli 2024. Kommittén föreslår att förändringarna införs från och med den 1

januari 2026. Finansdepartementet har remitterat betänkandet Nätt och jämnt – Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn, (SOU 2024:50), till bland annat alla kommuner och regioner. Betänkandet finns att tillgå i sin helhet på regeringens hemsida - [Nätt och jämnt - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/om-regeringen/utredningar-och-betankanden/2024/05/na-och-jamnt/)

Förvaltningen har utifrån konsekvenserna för Strängnäs kommun skrivit bilagda förslag till yttrande. Sammanfattningsvis anser Strängnäs kommun att vissa delar bör utredas vidare för att ge en mera ändamålsenlig effekt;

- Utjämningsystemet bör ge **incitament för tillväxt och kostnadseffektivitet**.
- Utjämningsystemet bör ta hänsyn till **särskilda utmaningar** i landets storstadsregioner.
- **Gleshetsmålet** behöver utredas mera, i nuvarande förslag finns en risk att kommuner med flera mindre orter missgynnas i förhållande till kommuner med mera utspridd befolkning.

Till beslutet bifogas en bilaga med information avsedd endast för kommunstyrelsen om vilka konsekvenser betänkandet medför för Strängnäs kommun. Bilagan är inte del av det yttrande som ska skickas vidare.

Ekonomiska konsekvenser för hållbar utveckling

Beslut om yttrande medför inga ekonomiska konsekvenser för kommunen.

Ekonomiska konsekvenser utifrån de effekter utredningens förslag medför för Strängnäs kommun, kan komma att aktualiseras först vid ett ikraftträdande 2026.

Miljömässiga konsekvenser för hållbar utveckling

Beslutet medför inga miljömässiga konsekvenser för kommunen.

Sociala konsekvenser för hållbar utveckling

Beslutet medför inga sociala konsekvenser för kommunen.

Uppföljning

Beslutet kräver ingen särskild uppföljning.

Beslutsunderlag

Tjänsteutlåtande, Yttrande över betänkandet SOU 2024:50 Nätt och jämnt, 2024-10-21

Kommunstyrelsens yttrande över betänkandet SOU 2024:50 Nätt och jämnt - Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn, 2024-10-22

Bilaga 1: Hur påverkas Strängnäs kommun, 2024-10-22

Beslutet skickas till

Ekonomichef

Finansdepartementet